

การสอบสวนกลุ่มผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในหน่วยฝึกทหารใหม่ ในจังหวัดภาคเหนือ ประเทศไทย

Cluster of Novel Influenza A (H1N1) Infection in Recruitment Training Unit, Northern Military Camp, November 2009

loah12@hotmail.com

บทนำ

เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 สำนักกระบวนวิชาได้รับแจ้งจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 ว่ามีผู้ป่วยยืนยันไข้หวัดใหญ่ 2009 เป็นกลุ่มก้อนในหน่วยฝึกทหารใหม่ ในจังหวัดภาคเหนือแห่งหนึ่ง ทีมสอบสวนโรคเคลื่อนที่เร็ว SRRT ได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อประเมินสถานการณ์การระบาด และให้ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการควบคุมการระบาดในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2552

วิธีการศึกษา

ทีมสอบสวนโรคได้ทบทวนและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของการระบาดที่ผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการประกอบการเก็บตัวอย่างผู้ป่วยอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ส่งตรวจ หน่วยเสนารักษ์ทำการค้นหาผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ในหน่วยฝึกในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 โดยใช้นิยามผู้ป่วยว่าเป็นทหารที่มีอาการอย่างน้อย 2 ใน 5 อาการ ได้แก่ ไข้ ไอ เจ็บคอ น้ำมูก และมีเสมหะ ทีมสอบสวนฯ ได้ดำเนินการสำรวจทหารใหม่กองประจำการผลัด 2/52 จำนวน 3 หน่วยฝึก ที่มีอัตราป่วยของอาการทางเดินหายใจ สูง ปานกลาง และต่ำ โดยใช้แบบสอบถามตอบด้วยตนเอง โดยมีคำถามหลักดังนี้ 1. ประวัติการป่วยเป็นไข้หวัดระหว่างเดือนพฤษภาคม 2552 จนถึงวันที่เข้ารับราชการทหาร (1 พฤศจิกายน 2552) 2. ประวัติการป่วยเป็นไข้หวัดหลังจากเข้ารับราชการทหาร 3. ประวัติการอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันกับผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 และ 4. ความถี่ของการล้างมือโดยเฉลี่ยต่อวัน

ผลการสอบสวน

ค่ายทหารแห่งนี้มีศูนย์ฝึกทหารใหม่ทั้งสิ้น 9 หน่วย มีทหารใหม่กองประจำการผลัด 2/52 ในความดูแลจำนวน 753 นาย ทหารใหม่เริ่มเข้ารับการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ทหารเกณฑ์กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมจากจังหวัดแพร่ (30.5%) เพชรบูรณ์ (22.6%) อุตรดิตถ์ (19.9%) พิจิตร (6.4%) กรุงเทพมหานคร (5.3%) และจังหวัดอื่น ๆ (15.4%) จากการสอบสวนเบื้องต้นในวันที่ 13 พฤศจิกายน พบผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่ที่กำลังป่วยจำนวน 8 ราย ได้เก็บตัวอย่างส่งตรวจทั้งหมด และพบเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ จำนวน 6 ราย กระจายใน 2 หน่วยฝึก

หน่วยเสนารักษ์ของค่ายได้ดำเนินการค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในทุกศูนย์ฝึก พบทหารที่มีอาการไข้หวัดตามนิยามที่กำหนดทั้งสิ้น 126 นาย (16.8%) กระจายอยู่ในทั้ง 9 หน่วยฝึก อัตราป่วยในแต่ละหน่วยฝึกแตกต่างกัน โดยค่าสูงสุดเท่ากับ 29.55 % อัตราป่วยต่ำสุดเท่ากับ 1.22 % ดังแสดงในรูปที่ 1

พบผู้ป่วยไข้หวัดรายแรกเริ่มป่วยวันที่ 29 ตุลาคม 2552 ไม่มีผู้ป่วยระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม ถึงวันที่ 2 พฤศจิกายน จากนั้นมีทหารเริ่มป่วยทุกวันประมาณวันละ 3-5 ราย จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน 2552 จำนวนผู้ป่วยจำแนกตามวันเริ่มป่วยดังแสดงในรูปที่ 2

จากการสำรวจหน่วยฝึกที่ 2, 6 และ 9 จำนวน 267 นาย พบว่าทหารให้ข้อมูลว่าป่วยเป็นไข้หวัดในระหว่างเดือนพฤษภาคม 2552 ถึงก่อนเข้ารับราชการทหาร ร้อยละ 21.7 (58/267) มีอาการป่วยเป็นไข้หวัดหลังจากวันที่เข้ารับราชการทหาร ร้อยละ 31.8% (85/267) และมีประวัติสัมผัสผู้ป่วยยืนยันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 มาก่อนร้อยละ 3.0% (8/267) ในส่วนของพฤติกรรมล้างมือพบว่า ทหารในกลุ่มนี้ล้างมือเฉลี่ย 3 ครั้งต่อวัน (พิสัย 1 - 15 ครั้งต่อวัน) ข้อมูลจากการสำรวจจำแนกตามหน่วยฝึกดังแสดงในตารางที่ 1

วิจารณ์และสรุป

ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 เริ่มมีรายงานผู้ป่วยรายแรกในประเทศไทยตั้งแต่สัปดาห์แรกของเดือนพฤษภาคม 2552 การแพร่เชื้อเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและพบว่ามีรายงานผู้ป่วยยืนยันทั่วประเทศหลังจากการรายงานพบผู้ป่วยรายแรกเพียง 10 สัปดาห์ อัตราป่วยของรายงานผู้ป่วยยืนยันแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด โดยพบว่าจังหวัดพิษณุโลก แพร่ อุตรดิตถ์ และ เพชรบูรณ์ มีอัตราป่วย 50.12, 34.31, 27.79, 11.14 ต่อแสนประชากร¹ ตามลำดับ ในภาคเหนือจังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงสุดได้แก่เชียงใหม่ (132.49 ต่อแสนประชากร) และเชียงราย (108.69 ต่อแสนประชากร) จังหวัดที่มีอัตราป่วยสะสมต่ำจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดการระบาดมากกว่าพื้นที่ที่มีอัตราป่วยสะสมสูง

การป่วยเป็นไข้หวัดระหว่างเดือนพฤษภาคม - พฤศจิกายน 2552 มีโอกาสป่วยจากการติดเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ก่อนข้างสูง ข้อมูลจากการเฝ้าระวังในจุดพิเศษ 13 แห่ง ของสำนักกระบวนวิชา (sentinel surveillance) พบว่าระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคมอัตราการตรวจพบไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในผู้ป่วยนอกที่มีอาการหวัดของเขตพิษณุโลกโดยเฉลี่ย ร้อยละ 70 ระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคมอัตราการตรวจพบลดลงเหลือร้อยละ 30 จากการสำรวจพบว่าทหารร้อยละ 21 มีประวัติป่วยเป็นไข้หวัดระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงก่อนเข้ารับราชการทหารจึงประมาณการว่าทหารร้อยละ 6-14 อาจเป็นไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ก่อนเข้ารับราชการทหาร จึงเห็นได้ว่ายังมีทหารที่มีความเสี่ยงต่อการป่วยหรือเสียชีวิตจากไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 อีกจำนวนมาก การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของผู้ป่วยไข้หวัดตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน 2552 บ่งชี้การ

ระบาดของไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 การตรวจพบเชื้อในผู้ป่วย 6 จาก 8 ราย บ่งชี้ว่าในบางหน่วยฝึกได้มีการระบาดของไข้หวัดใหญ่ฯ 2009 แล้ว

อัตราป่วยเป็นไข้หวัดหลังเข้ารับราชการทหารในแต่ละหน่วยฝึกแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการระบาดในแต่ละหน่วยเกิดขึ้นไม่เสมอเหมือนกัน ดังนั้นในหน่วยฝึกที่ยังพบอัตราป่วยต่ำ ต้องเร่งดำเนินการเฝ้าระวังคัดกรองผู้ป่วยและแยกผู้ป่วยตั้งแต่เริ่มป่วย การสร้างสุขนิสัยในการล้างมือ ส่วนในหน่วยฝึกที่มีอัตราป่วยสูง ต้องเน้นการทำความสะอาดพื้นที่มือสัมผัสและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกร่วมกัน และแจ้งเตือนกลุ่มเสี่ยงต่อการเสียชีวิตเช่น ผู้ที่มีน้ำหนักตัวมาก ผู้ที่มีโรคประจำตัว โดยเฉพาะโรคหัวใจ โรคปอดและโรคเบาหวานที่ควบคุมได้ไม่ดี นอกจากนี้ผู้ป่วยจำนวนไม่มาหลังจากเข้ารับราชการมีผู้ที่มีการไข้หวัดร้อยละ 23-39 แล้ว

อัตราป่วยเป็นไข้หวัดจากการสำรวจอาจต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากทหารเป็นกลุ่มประชากรที่แข็งแรง และน่าจะไม่ได้ใส่ใจสังเกตการณ์เจ็บป่วยเล็กน้อยทำให้การรายงาน

มาตรการการป้องกันและควบคุมโรคที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ทีมสอบสวนโรคได้ให้ความรู้เกี่ยวกับไข้หวัดใหญ่ 2009 โดยเน้นย้ำการรายงานตัวเมื่อมีอาการป่วยเพื่อแยกและหยุดฝึก 7 วัน

และชี้แจงแนวทางการให้ยาด้านไวรัสฯไข้หวัดใหญ่ นอกจากนั้นได้เก็บตัวอย่างในหน่วยฝึกที่ยังไม่พบผู้ป่วยยืนยันไข้หวัดใหญ่ 2009 จำนวน 12 ตัวอย่าง ทางหน่วยฝึกได้ดำเนินการคัดแยกผู้ป่วยไข้หวัดทุกวันเพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อ และจะได้มีการติดตามจำนวนผู้ป่วยที่มีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่เพื่อเฝ้าระวังการระบาดในหน่วยฝึกทั้ง 9 แห่งต่อไป

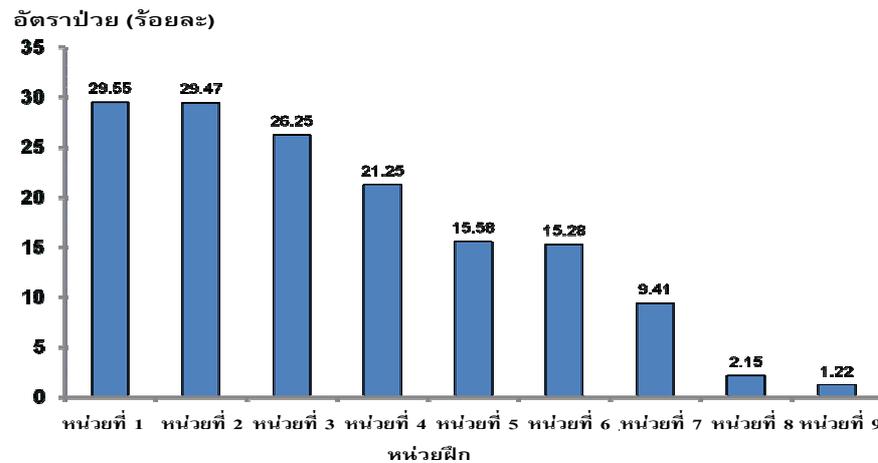
กิตติกรรมประกาศ

ทีมสอบสวนโรคกราบขอขอบคุณ ทหารใหม่ในกองประจำการที่ให้ข้อมูล นายทหารผู้รับผิดชอบดูแลที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือการสอบสวน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 กลุ่มงานเฝ้าระวังสอบสวนทางระบาดวิทยา และ แพทย์ประจำบ้านสาขาระบาดวิทยา กลุ่มวิจัยและพัฒนาโรคนิวโมส่า สำนักงานระบาดวิทยา สำนักควบคุมโรค

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักระบาดวิทยา. การเฝ้าระวังไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด A (H1N1) สถานการณ์ ณ วันที่ 11 พฤศจิกายน 2552. [2009 Nov 26]; Available from: URL: http://203.157.15.4/Flu/situation/y52/flu_200911121254.pdf

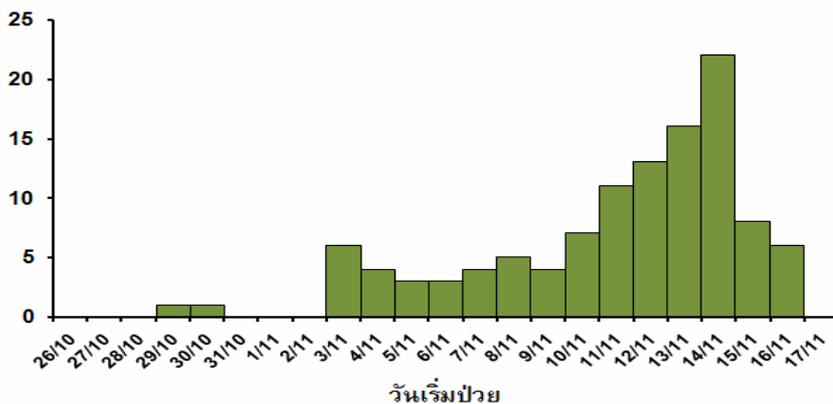
รูปที่ 1 แผนภูมิแท่งแสดงอัตราป่วย (ร้อยละ) ของอาการไข้หวัด จำแนกตามหน่วยฝึกทหารใหม่

รูปที่ 2 จำนวนทหารที่มีอาการไข้หวัดจำแนกตามวันเริ่มป่วย ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2552

(จำนวนผู้ป่วย 114 นาย)

จำนวนผู้ป่วย (นาย)

ผู้เขียนบทความ

กัลยา จงเชิดชูตระกูล¹
 วิวัฒน์ คำเพ็ญ²
 วรณา วิจิตร³
 บุญยา จันทรสุนทร²
 ธนัญญา สุทรวงศ์³
 อมรา ทองหงษ์⁴
 วรณา หาญเชาว์วรกุล⁴

¹โครงการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้าน
 เวชศาสตร์ป้องกัน แขนงระบาดวิทยา
 สำนักระบาดวิทยา
 กระทรวงสาธารณสุข

² สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 เพชรบูรณ์

³ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9
 พิษณุโลก

⁴ กลุ่มงานเฝ้าระวังสอบสวนทาง-
 ระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา
 กรมควบคุมโรค

ตารางที่ 1: ประวัติการป่วยและพฤติกรรมการล้างมือของทหารจำแนกตามหน่วยฝึก

ข้อมูลที่สำรวจ	หน่วยที่ 2	หน่วยที่ 6	หน่วยที่ 9	รวม
- ป่วยเป็นไข้หวัดในระหว่างเดือนพ.ค. 52 ถึงก่อนเข้ารับราชการทหาร	22.3% (21/94)	20.1% (18/87)	22.1% (19/86)	21.7% (58/267)
- ป่วยเป็นไข้หวัดในช่วงที่เข้ารับราชการทหาร (ตั้งแต่วันที่ 1 พ.ย. 52)	39.4% (37/94)	32.2% (28/87)	23.3% (20/86)	31.8% (85/267)
- ประวัติอยู่/ทำงานร่วมกันกับผู้ป่วยยืนยันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009	2.1% (2/94)	5.7% (5/87)	1.2% (1/86)	3.0% (8/267)
- ความถี่ในการล้างมือเฉลี่ย ต่อวัน	3 ครั้ง (3-8 ครั้ง)	3 ครั้ง (2-10 ครั้ง)	3 ครั้ง (1-15 ครั้ง)	3 ครั้ง (1-15 ครั้ง)
